

I. Rákóczi György naplója.

(Első közlemény.)

Nemzeti fejedelmeink többnyire tollforgató emberek voltak. Báthory Istvánnak kitünő tollra valló diplomatai iratait ismerjük. Bethlen Gábor szép magyar leveleiből kötetekre menő maradt reánk, Kemény János önéletírásával készítette elő fejedelemségét, I. II. Apafi Mihály naplóit nem rég közöltük az Erdélyi Múzeum hasábjain. I. és II. Rákóczi György levelei is számos kötetet töltenek ki, nagy részök ki is van már adva, főkép Szilágyi Sándor buzgalmából.

I. Rákóczi György is vezetett naplójegyzeteket, melyek történetének illusztrálására számos nagybecsű adatot tartalmaznak.

Egy ilyen eddigelé kiadatlan sajátkezüleg irt naplója maradt fenn a m.-vásárhelyi gr. Teleki nemzetség könyvtárában (1479/b szám. alatt, 4-edrét alakban, gazdag aranyos kötésben), melynek címlapján ez áll:

Soli deo gloria et honor.

Anno 1633. die 28. Februarii Albe Julie

*Georgius Rakóczy P. T. P. R. II. D. E. S. Comes*¹

Non est currentis, neque volentis, sed miserentis Dei, aetatis suae. XXXVIII.

A napló így következik:

Janurius habet dies nro. 31.

1. die expedialván cancellarius uramat az eperjesi tractára, indult el tőlünk az mai nap, lesznek követink ő kegyelmével Kapi András, Horváth György és Balázsházi László.

4. die szemben lévén Jusup agával, ki még Váraddá jött volt Kassáruul az portai fővezértől, bocsátottuk el, adván neki száz aranyat,

¹ Princeps Transilvaniae partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes.

100 tallért. Váradon is 100 tallért, posztot ulnarum 5, uti költséget, négy lovat, egy kocsit. Volt ebéden Strasburg Pál nálunk.¹

5 die indultunk el Fejérvárról, háltunk Dállján, fogattam 1 őzet, 1 nyulat. Öttünk Kisenyeden az gazdállómmal ebédet, fogattunk két rókát.

6 die. Háltunk Szerdahelyt. Toldi uram ment innét el tőlünk.

7 die. Öttünk ebédet egy olá pap házánál, kinek magyarországi jó bort adván innia s egy nehán pénzt is, nyavalyás sok áldást mond vala reánk. Háltunk Kereszténszigeten.

8 die. Mentünk Vizaknára, fogattunk hálóban agarakkal 9 őzet, 2 rókát, 1 nyulat. Jött ide Horváth Ferencz apám uram szolgálja.

10 die. Mentünk Szelindekre, fogattunk hálóban agarakkal 9 őzet, 3 rókát, 1 nyulat.

11 die. Mentünk be ebédre Szebenbe, jött oda Mikó uram.

13 die. Öttünk ebédet ott az magunk szállásán, egy szegény öreg asszonyi állat maga jó káposztás húst főzött volt magok számára, hát fel adatván asztalunkra, mi soha jobbat annál nem öttünk. Adtunk egy maguak képére vert aranyat neki. Háltunk Ujegyházon, fogattunk az agarakkal 4 őzet.

14. Öttünk ebédet, háltunk Szent-Ágotán, fogattunk 9 őzet, 1 gímet is lőtt egy esatlosunk.

15 die. Mentünk Jakabfalvára ebédre, onnét mentünk ki vadászni és lőttünk hálóban 1 őzet puskával, löttem egy erdei örvet és mikor másodsor puskával állván, im mivel 5—6 puskás volna velünk, egy medvét találtunk egy mag tölgyfa odvában, hát ugyan benne lövődezvén, négy fiát is találtuk, kiknek szemek sem nyilt volt még ki. Háltunk Apoldon.

16 die. Predikatiot hallgatván mentünk be ebédre Segesvárra, holott igen becsületesen és kedvesen is accipiálván, jól tartanak. Ott a medvét konyhamesterünk Kun Ferencz megmászaltatván, nyomott 3 mázsát öt fontot.

17 die. Voltunk vadászni ebéd után, fogattunk hálóban két őzet. Itten a hajtók egy fias medvére találván, hozták el 4 fiát.

18 die. Jöttünk Apafi György uramhoz Ebesfalvára, kereszteltette meg az fiát.

19 die. Öttünk ebédet . . . ², vacsorára Megyesre jöttünk, fogattunk hálóban 4 őzet.

20 die. Lőttünk szemben itt vajvada Ruski szolgáljával.

21 die. Az sövényfalvi erdőkre menvén vadászni, ölettünk két erdei mag öreg kant, ki egy udvarlonknak az lovát megölte, egy öreg emét, 8 őzet, 3 rókát. Háltunk Gerendi Márton nevű hokmesterünk házánál Királfalván.

¹ Gusztáv Adolf követe.

² Hely hagyva a névnek.

22 die. Jó reggel megindulván, öttünk ebédet ez kis falueskában. Ebéd után agarakkal ölettünk 3 gimet, 1 szarvast, 5 őzet, 4 nyulat. Háltunk Bethlen György házánál Szent Miklóson.

23 die. Reggel predicatiót hallgatván, ebédet Betlen Ferencznel öttünk; háltunk Paczolai Kristofnál.

24 die. Öttünk Marosujvárott ebédet, ott az Maroson a sár miatt micsoda bajjal szerencsével költöztünk által az hiszi csak, a ki látta, más napra is sok szekerünk maradván ott, háltunk Kocsárdon.

25 die. Jan. Mentünk Gerendre Bethlen Ferencz lakodalma, vevén el Kemén János hugát. Azon nap adtam választ az Vajvoda Ruski szolgáljának.

26 die. Öttünk ebédet Veresmarton az udvarbiró házánál. Háltunk Enyeden.

27 die. Jöttünk ebédre Tövisre, hálni Fejérvárra.

28 die. Löttünk szemben az budai vezér követeivel, Mustapha békkel, másik lovász mestere vala Ez Mustapha béknél okosabb, ravaszabb törökkel nem volt még dolgom. Vendégeltem.

29. Löttünk szemben velök s expediáltuk, adattam nekik ajándékot.

30. Ebéd után mentünk Vinkártra Mikó Ferencz uramhoz az gazdálómmal.

31 die. Mentünk Boesárdra, öttünk ebédet Csesztvén és volt Mikó fia lakodalma, ki vevén feleségül magának Maeskási Ferencz uram udvari vicekapitánomnak és Fejérvármegyénk egy főispánya leányát, kiket Isten áldjon meg jó házassággal.

Februarius habet dies vro. 28.

1 die. Jó reggel elindulván Boesárdról, öttünk ebédet Taten. Estvére jöttünk Fejérvárra.

2 die. Voltam nyulászni havon. Öttünk ebédet Taten, fogattunk az nap 36 nyulat, 3 rókát és 32 fogol madarat.

3 die. Jött meg Daniel János Bécsből.

7 die. Expediáltam Keresztesi uramat az adóval az portára, Körösi Istvánt kapitiháságra.¹

Martius habet dies vro. 31.

1 die. Jut be Zolyomi uram, löttünk szemben vele tanácsunk jelenlétében. Voltam nyulászni, fogattunk 3 rókát, 5 nyulat. Azon nap Kassai, Kékedi uramék által izenvén Zolyomi uramnak s feddezvén illetlen magaviseletéről, szabódott, eskütt, semmi illetlen dolgot ellenünk nem akart cselekedni, monta, hogy nem

¹ Több lap üres.

akarja az udvari kapitánságnak tisztét viselni, tanuságok lévén, hogy nem maradt el, igen annualtanak tanácsunkban, hogy bár ebben ne szolgálna, hanem hogy mégis tiszt nélkül ne legyen, jó akaratonak látni megtapasztalja tanácsunk, kézben akarjuk venni, hát gondolkodásra vött.

2 die. Reggel szemben lévén Cassai urammal, maga kezdette szolgálátját ajánlani, előbbeni állapotjában is mentvén magát az tanácsosságra elégtelen voltával, mivel arra nem is lött volna fizetése. Sokat gondolkodván, tanácskozáván, noha bizon minden szándékunk az volt, elboesássuk, de mégis továbbra gondolkodván rajta, hagyók tisztit, újabban erős reversalist adván és vevén tőle. Ezenkívül is az minemű hiteket fogadásokat tött, még bizon az pogánt is meghinnök rajta.

3 die. Reggel elmenvén az gazdálóm Bonyhára, hivattunk be Zolyomi uramot, Cassai uram, Mikó Ferencz uram és Nagy Pál gyalog kapitánunk előtt sok szép szóval, intéssel, szeretettel és parancsolattal is bő szókkal ezeket adtuk eleiben. *(Itt 3 üres levél.)*

4 die. Ment el jó reggel Zolyomi uram. Voltunk délesten ki az mezőre, fogattunk 4 nyulat.

5 die. Délest voltam ki, fogattunk 5 nyulat. Jött meg Décesei Eperjesről.

6 die. Jütt meg vacsorára az gazdállóm.

8 die. Martin. Ment el ismét Mikó Ferencz uram.

10 die. Délest voltunk ki a gazdállómmal Sospatak felett az erdőre, ölettünk 4 őzet, 2 gimet, 4 nyulat. Eodem die bocsatottuk Szentpálit Krakkóba Svarencburchoz, Arumpruster Jánost Bécsbe holmi vásárlásért, adtunk kezébe 150 aranyat, pultura pénzt fl. 20. Szentpálinak költségre fl. 80.

11 die. Jütt meg Monaki Mihál Eperjesről, Pokai Gáspár is Krakkóból, kit az lengyel király koronázatja látására küldtünk volt be.

12 die. Délest voltam hintón ki mulatni.

13 die. Jütt ide az *Havasali vajda magyar író deákja, Száva.*

14 die. Bocsatottam el ebéd után. Mentünk az gazdállómmal hálni Bervére, az gyermekek is velünk lévén, fogattunk 5 őzet.

15 die. Öttünk Sospatakon ebédet, jó idején haza jöttünk, fogattunk 2 őzet, 4 nyulat, 2 rókát.

17 die. Délest voltunk ki hintón sétálni a gazdállómmal. Ez nap inditottunk meg Jenőbe 3 falkont, tiz-tiz fontosokat, hosszúságokra hét singeseket.

18 die. Jütt meg Horvát. Kristóf Eperjesről commissariusunk levelével estve vacsorakor.

19 die. Voltunk ki a gazdállómmal délest Szent-Imre felé, fogattunk 4 nyulat, 1 rókát.

21 die. Jütt be Zolyomi uram.

22 die. Délest voltunk ki a gazdállómmal Szent-Imre felé, fogattunk 1 őzet, 4 nyulat, 1 rókát.

23 die. Hozták be szegén gróf testét ilyen ceremóniával.

24 Temettük el szegén grófot ilyen ceremóniával.

25 die. Estve jött meg az portáról Székely János nevű postánk.

28 die. Küldtem az brassói bíró kezébe portára szóló levelket, hogy ott való jó postától küldje el.

29. Ment Bethlen István uram Déva felé statuáltatni a fiát Bethlen Pétert belé. Kassai uram is haza.

30 die. Indultunk el az gazdállómmal Fejérvárról, itt hagyván gyermekeinket; öttünk ebédet Karácesonfalván, háltunk Szépmezőn, voltak velünk Kékedi Zsigmond, főhokmesterünk, főember szolgálk Szentpáli János, Toldi György, Ibráni Mihály.

31 die. Meghajtaván az szentmiklósi berket, ölettünk ki belőle egy szarvast, egy gimet, 5 őzet, 4 nyulat. Ért itt el Zolyomi uram. Öttünk ebédet Küküllővárott, ebéd után az sövényfalvi erdőben ölettünk egy gimet, 6 őzet, magam is lőttem 9 őzet, háltunk Sövényfalván, Dániel deákné házánál, emberül gazdálkodván. Jött ide Alia Sámuel, Vadász Mihály szolgálk.

Aprilis habet dies uro. 30.

1 die. Öttünk ebédet Mikefalván, háltunk Nyárádtón; fogtak az hintó mellett 1 nyulat. Jöttek ide marosszéki tiszt hiveink Toldalagi Mihály és többen, estve 8 órakor hozta Szalánczi, Keresztúri és az fővezér levelét egy Rác Markó nevű Hunyadon lakó szabados.

2 die. Jöttünk Marosvásárhelyre ebédre, fogattunk 5 nyulat, mustráltuk meg az Faragó András kapitánsága alatt való mezei katonáinkat. Tanáltuk itt Erdei István uramot.

3 die. Predikációt hallgatva, mentünk Bonyhára. Keresztelttük meg Alia Sámuel leánkáját Máriának. Voltanak ezek az urak ott: ifju Kornis Sigmond, Zolyomi Dávid, Kékedi Sigmond, Halter István, Rédei Ferencz főemberek, Toldi György, Szentpáli János, Balasi Ferencz, Kapronczai György, Vadas Mihály, Sulyok István, Müller Zsigmond, Putnoki György, Balon Péter, mind az asztalnál ülven.

4 die. Reggel megindulván, fogattunk 6 nyulat, mentünk ebédre Vásárhelyre. Ebéd után bizonyos okokra nézve, melyet ezután itt megtanálsz irva, kellett Zolyomi uramot megarestáltatnunk. Bizonyoságunk Isten, az urak, kik akkor jelen voltak: Kornis uram, Erdéli uram jámbor főszolgálk, hitünk, de életünket, becsületünket s birodalmunkat s az közönséges jót kellett ebben feljebb fontolnunk.

Lőtt az arestálása délest 5 óraker. Ugyanezen nap s órában bocsáttuk ki postán Jármí Ferencz nevű szolgálkat Csonakosi urammal, parancsolván, hogy eloszlassa a Zolyomi uram hadait, az kiket a mi biradalmunkból tenealtat.

5 die. Kültünk magunk hintóján Fogarasba Toldalagi Mihály Balassi Ferencz, Ibrámi Mihál hiveinktől, vice gyalog kapitánunk Balon Péter ott levén, 50 lovas mezei katonát, 50 magyar udvari kék gyalogot, 50 német gyalogot. Marosszékből is 50 lovas székel és Udvarhelyszékből is 50 lovas, 50 gyalog kísérvén Fogarasban; csak lesznek mellette Ballon Péter német magyar udvari gyaloggal, Pokai Gáspár, Monaki Mihál, Bán György, magyarországi régi jámbor szolgálkat. Ez nap mi is kiindulván az városról, háltunk Bán-don, ott levén Pécsi Zsigmond is, fogattunk ha nem többet 16 nyulat. Jütt ide Fekete János nevű magyarországi régi, igen meghitt jámbor szolgálkat.

6 die. Jöttünk ebédre egy Pakoesa nevű falucsába, fogattunk 5 őzet, ha nem többet, 20 nyulat. Jütt a havasali posta-mestere hozzánk az mezőben Kopercus Markó. Jöttünk ebéd után Szent-Péterre.

7 die. Öttünk Kamarást ebédet Kemény Jánosnál, fogattunk 2 őzet, 2 rókát, 20 nyulat. Háltunk Mócson. Jütt ide Császáz András váradi katona, levelekkel, bocsáttuk el estve.

8 die. Öttünk ebédet Czegén Vas János házánál; fogattunk 6 őzet, 5 nyulat, lőttem 1 nyulat. Jütt meg Szentpáli Krakkóból. Jöttünk be az várba (*Szamosujvár*). Volt vaesorán nálunk Bethlen István uram, Kassai uram, Kornis uram.

10 die. Ment el Bethlen István uram ebéd után.

11 die. Kornis uram reggel eodem die expediáltam Bálintfi Balázst Svarcenburg uramhoz Regiomontanumba, kinek a Brandenburgi electorral is szemben kell lenni. Eodem die Sarkos udvari szolgálkat az Hetmanhoz. Adattam Bálintfi Balázsnak uti költségre tallért nro. 100, aranyat nro. 25. Sarkosnak flr 50. Jütt meg Ábrányi uram Fogarasból.

13 die. Mentek reggel mindketten, Ibráni uram is Patakra és Fekete János. Expediáltuk Daniel János Bécsbe, indult meg délest. Attanak vásárlásra uti költségével együtt tallér 140, aranyat nro 50. polturát flor 16. Délest voltunk ki az gazdállómmal, fogattunk 4 őzet, 6 nyulat. Jütt ide Serédi uram. Irtam utolsó választ és categoricum responsumot Munkács s Mád dolgában Eperjest levő commissariusunknak.

14 die. Jütt ide jó reggel Erdéli István uram és Mikó Ferencz uram.

15 die. Délest voltunk ki az gazdállómmal, fogattunk 1 őzet, 4 nyulat.

16 die. Voltunk ki az gazdállómmal Iklód felé. Öttünk ebédet, fogattunk 9 őzet, 16 nyulat, 2 rókát. Ott Kamuti Miklós, Toldi

uram vigan tarta bennünket. Eodem die jó reggel küldtem Baresai Ákost bejárónkat az portára, adattam uti költséget neki 0 dutkat, flr. 42, tallért nro. 15. item holmi vásárlásra attam száztiz osporás tallért nro 240. Az gazdállom inasa az Seniei ment el vele, ennek is költségre adván tiz egy tallért, 5 rénest. Petki Istvánt is aknák vicekapitányát ezen reggel bocsátám Máté vajdához és Abasa passához.

18 die. Jött be Kerekes Pál ebéd után, ismét vissza expediáltuk Váraddá. Magunk is jöttünk Székre hálni. Jött hozzánk az havasalyi vajda szolgálja, Pápai.

19 die. Jöttünk egy végben Kolozsra, fogattunk 9 őzet, 16 nyulat. Ment Mikó uram az mezőre el.

20 die. Ötünk ebédet Egerhegyen, fogattunk 13 őzet, 20 nyulat. Jött ide Pécsi László jámbor szolgálk esászár resolutiojával ez mostani tractában. Jöttünk Tordára, találtuk itten Cassai uramat, Gabrillás vajdát. Ez nap hozzá fogván mi is a választételhez. Jött meg Garada György Budáról vezér levelével, kit Csomaközi uram küldött volt be Debreczenből Budára.

21 die. Ebéd után bocsátottuk velle Eperjesre commissáriusinkhoz Pécsi Lászlót utolsó resolutionkkal. Érkeztek ide az leleszi papok, Bodor Benedek lévén vele. Jöttünk Enyedre egy végben vacsorára. Jött előnkbe Kornis uram Deésre. Jött ide Bodor Benedek két káptalannal, leleszivel.

22 die. Ötünk ebédet Szent-Imrén, fogattunk 15 nyulat, öltünk egy mag szarvast, magam löttem egy gimet. Jöttünk be Fehérvárra. Jött Mikó uram hozzánk Enyedre jó reggel, Kun István Szent-Imrére. Legyen az Ur Istennek szent neve áldott, mindnyájan békével és türethető állapottal jöttünk ide, gyermekeinket is úgy tanáltuk.

25 die. Április adtam meg Szent-György poharát, voltak az asztalunknál, kiknek mind ajándékokat is osztottunk, váltottam az nap provocatiót gazdálómmal.

26 die. Bocsátám el a papokat, attunk nekik 70 tallért, tiz sing gránátot. Mentünk ebédre Vinczre, ménesünk látására, ebédet ott ettünk az gazdálómmal, voltak ezek az urak ott, kik jól is láttak vala, Kornis uram, Mikó uram, Kun István gyalog kapitán, Baresai Sándor, Gyulafi Sámuel, Toldi György, Sulyok István.

28 die. Küldött flor. kezemben az ország *(hely hagyva)*.

29 die. Attuk ki propositionkat. Jött meg a portáról Szalánczi uram, kinél hüebb szolgálk Isten senkinek ne adjon ; ajándékoztam meg harmad nap tallér 150, aranyat tizest, magunk képére vertet 7, aprót 30. summa aurorum flor. 100, két szép öreg aranyos kupát.